

Верховний
Суд

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

Семінар для судів та помічників судів окружних
та апеляційних адміністративних судів на тему:
«Строки в адміністративному судочинстві»
28 липня 2023 року

Право на справедливий суд та принцип правової визначеності: строки у справах про соціальний захист

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

ПОВ'ЯЗАНІ ПРАВОВІ ПОНЯТТЯ:

1. Доступ до правосуддя
2. Право на апеляційна (касаційне) оскарження
3. Принцип правової визначеності (легітимних очікувань)
4. Конституційний принцип рівності в адміністративному судочинстві
5. Мотивованість судового рішення
6. Суддівський розсуд (дискреція суду)
7. Формалізм (надмірний формалізм, надмірна гнучкість)
8. Тривалість судового провадження
9. Принципи пріоритету суспільних інтересів та національної безпеки
10. Преклюзивний строк
11. Триваючі правовідносини (правопорушення)
12. Розумні строки

Право на справедливий суд

v.

правова визначеність (стабільність)

(доступ до правосуддя переважає принцип правової визначеності?)

Суть v. форма

Результат v. дисципліна

(між поновити і не поновити: всі сумніви на користь поновити?
час став динамічнішим і вимоги до строків повинні бути суворішими?)

ПОНОВИТИ

v.

НЕ ПОНОВИТИ

(які основні або обов'язкові критерії?)

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ:

1. Відмовити у відкритті – відкрити та залишити без розгляду (рівність і змагальність) – відмовити по суті?
2. Залишення без розгляду при частковому задоволенні позову викладається в окремій ухвалі (оскаржується разом)?
3. Вплив військового стану на обрахунок строків?
4. Окрема ухвала як реакція суду на зловживання стороною процесуальними правами, пов'язаними із строками

НАЙСКЛАДНІШІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ:

1. СТРОКИ
2. ДІЯ ЗАКОНУ В ЧАСІ (лише вперед; гарантія рівності)

(СПІЛЬНЕ: ПОВ'ЯЗАНІ З ПИТАННЯМИ ЧАСУ)

Людська природа (досить часто):

- мої права (обов'язки інших переді мною; доступ до суду; доступ до матеріальних ресурсів) - необмежені у часі;
- мої обов'язки (права інших щодо мене, зокрема подати позов; боргові зобов'язання) – обмежені у часі.

Людська природа (досить часто):

- Якщо на мене чекають, то на це є об'єктивні причини, якщо я чекаю, то це несправедливо.
- Свій час йде повільно, чужий час – непомітно.

СХОЖІСТЬ З ПРОБЛЕМОЮ ФОРМАЛІЗМА

Формалізм – це, здебільшого, позитивне оціночне поняття, яке означає обов'язок всіх суб'єктів (суд, учасники судового процесу, суб'єкт владних повноважень) дотримуватися процедур, визначених законодавством, нехтування яких призводить до суттєвих негативних наслідків

Надмірний формалізм – це, здебільшого, негативне оціночне поняття, яке означає безумовну вимогу дотримуватися процедур, визначених законодавством, у ситуації, за якої негативні наслідки переважають принцип розумності (доцільності, раціональності)

Надмірна гнучкість – це, здебільшого, негативне оціночне поняття, яке означає нехтування процедурою, визначеною законодавством, у ситуації, за якої негативні наслідки переважають принцип розумності (доцільності, раціональності)

Триваючі правовідносини (строк не можливо пропустити!?)

Приклад:

1. непризначених суддів;
2. неподання заяви про призначення пенсії вперше.

Проблема: які ознаки триваючих правовідносин?

СТРОК НЕ МОЖЕ ЛЕГАЛІЗУВАТИ ТРИВАЮЧЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Суд має велику дискрецію у питання застосування та поновлення строку!

Це також стосується продовження строку.

Чи може суд апеляційної чи касаційної інстанції переоцінити докази та обставини справи у питаннях поновлення/непоновлення строків?

Строк (синоніми):

- період
- термін
- проміжок часу

Пов'язані правові процесуальні інститути:

1. Поновлення
2. Продовження
3. Зупинення

БАГАТОГРАННІСТЬ ПОНЯТТЯ «СТРОКИ» В АДМІНСУДОЧИНСТВІ:

1. **Строк** як тривалість судового провадження (проблема суду, рішення ЄСПЛ)
2. **Строк** - пропуск/поновлення допуск до суду у трьох інстанціях
3. **Строк** - виконання сторонами процесуальних обов'язків (зловживання процесуальними правами - реагування суду)
4. **Строк** - користування сторонами процесуальними правами (відзив, докази, доповнення - реагування суду)
5. **Строк** - користування матеріальними правами у публічно-правовій сфері, що мають обмежений час дії (одноразова грошова допомога)
6. **Строк** - захист прав у триваючому правопорушенні (перерахунок пенсії та стягнення боргу за з попередні періоди)
7. **Строк** - підстава/умова визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною (врахування вини такого суб'єкта)

Соціальна сфера (особливості):

1. Значна кількість осіб (забезпечення рівності)
2. Резонансність (критика)
3. Зразкові справи
4. Рішення КСУ
5. Кількість спорів в адмінсудочинстві
6. Вплив на довіру до суду (різні підходи, запізнілі підходи)
7. Забезпечення збалансованості бюджету

Стаття 122 КАС України «Строк звернення до адміністративного суду»

1. Позов може бути подано в межах строку звернення до адміністративного суду, встановленого цим Кодексом або іншими законами.
2. Для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.
3. Для захисту прав, свобод та інтересів особи цим Кодексом та іншими законами можуть встановлюватися інші строки для звернення до адміністративного суду, які, якщо не встановлено інше, обчислюються з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Згідно з статтею 87 Закону України «Про пенсійне забезпечення» нараховані суми пенсії, не затребувані пенсіонером своєчасно, виплачуються за минулий час **не більш як за 3 роки** перед зверненням за одержанням пенсії; суми пенсії, не одержані своєчасно **з вини органу**, що призначає або виплачує пенсію, виплачуються за минулий час **без обмеження будь-яким строком**.

Відповідно до статті 46 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" нараховані суми пенсії, не отримані **з вини органу**, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

Відповідно до ч. 3 ст. 51 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» перерахунок пенсій у зв'язку із зміною розміру хоча б одного з видів грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на такий перерахунок згідно з цим Законом, або у зв'язку із введенням для зазначених категорій осіб нових щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством, не проведений **з вини органів** Пенсійного фонду України та/або державних органів, які видають довідки для перерахунку пенсії, **провадиться з дати виникнення права на нього без обмеження строком.**

Ст. 55 цього ж Закону

Нараховані суми пенсії, на виплату яких пенсіонер мав право, але своєчасно не отримав **з власної вини**, виплачуються за минулий час, але не більш як за три роки до дня звернення за отриманням пенсії. У цьому разі частина суми недоотриманої пенсії, але не більш як за 12 місяців, виплачується одночасно, а решта суми виплачується щомісяця рівними частинами, що не перевищують місячного розміру пенсії.

Нараховані суми пенсії, не отримані пенсіонером **з вини органу** Пенсійного фонду України, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

ВИСНОВКИ

1. Право на соціальний захист у всіх формах є гарантованим Конституцією України невідчужуваним основоположним правом, яке, за загальним правилом, має абсолютний характер (не залежить від внесення змін до законів або фінансових можливостей держави).
2. У правовідносинах стосовно соціального захисту діє презумпція добросовісності особи, для якої обов'язком є лише звернення з відповідною заявою про встановлення (зміну виду) пенсії, іншого виду соціальних виплат та, за необхідності, відповідно до рекомендацій органів соціального захисту надати необхідні документи або інформувати про причини неможливості їх надання. У свою чергу, відповідний суб'єкт владних повноважень зобов'язаний максимально оперативно реагувати на такі звернення особи, забезпечувати їй найбільше сприяння у зборі необхідних документів, а також надавати консультації особі для вибору нею найбільш оптимального способу соціального захисту (вибір виду пенсії тощо); правильно розрахувати і своєчасно та в повному обсязі виплачувати особі належні їй суми.

ВИСНОВКИ

3. Отримання сум соціальних виплат залежить від дійсного волевиявлення особи, яке стає таким лише після подання останньою у порядку, встановленому законодавством, до визначеного суб'єкта відповідної заяви і повного пакету необхідних документів (важливо, що незнання закону не звільняє особу від обов'язку його виконання та дотримання).

4. У соціальній сфері повинен застосовуватися принцип індивідуального підходу, який зумовлений тим, що значна частина осіб-заявників не володіють спеціальними знаннями у сфері пенсійного законодавства; при призначенні пенсії досить часто зустрічаються нетипові ситуації, зумовлені специфікою трудових відносин, періодів та видів трудової діяльності, її оплати, наявністю документів, що це підтверджують, зміною законодавства протягом періоду трудової діяльності, яке впливає на всі вищезазначені чинники.

5. Принцип належного урядування зобов'язує суб'єкта владних повноважень після виявлення власної допущеної помилки (без рішення суду) невідкладно провести правильний розрахунок розміру пенсії, іншої соціальної виплати та погасити заборгованість, яка виникла за весь період порушення права особи на соціальний захист.

ВИСНОВКИ

6. Звернення до адміністративного суду, за загальним правилом, повинно відбуватися у межах шести місяців з моменту відмови суб'єкта владних повноважень задовольнити відповідну заяву суб'єкта приватного права (отримання такого рішення суб'єкта владних повноважень).

7. Право на соціальний захист, зазвичай, реалізують соціально незахищені особи, а тому є спірним підхід, згідно з яким для таких спорів можна застосовувати загальні підходи обрахунку строку звернення до адміністративного суду, який фактично ґрунтується на тому, що протягом шести місяців кожна фізична особа має оперативно реагувати на зміни у законодавстві, перевірити правомірність дій суб'єктів владних повноважень, невідкладно звертатися із заявами та скаргами до таких суб'єктів владних повноважень, а у випадку їх необґрунтованого відхилення – до суду.

8. Пенсія (соціальні виплати та допомоги), як і заробітна плата (тут відповідно до прямої норми закону звернення до суду здійснюється без обмеження будь-яким строком), мають, зокрема, відповідно до ст. 46 Конституції України та ст. 1 Закону України «Про громадянство України», дуже близьку природу, оскільки включені до переліку законних джерел існування.

ВИСНОВКИ

9. У разі порушення органом пенсійного фонду або іншим суб'єктом владних повноважень законодавства у сфері соціального захисту застосування до адміністративного позову шестимісячного строку звернення до суду, встановленого ст. 122 КАС України, має наслідком неможливість реалізації особою права на отримання належних їй сум виплат без обмеження будь-яким строком за минулий час з відповідною компенсацією, що гарантовано, зокрема, положеннями ст. 87 Закону України «Про пенсійне забезпечення», ст. 46 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та ст. ст. 51, 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб звільнених з військової служби та деяких інших осіб». У зв'язку з цим, право особи ініціювати судовий контроль за правомірністю відмови в реалізації права на первинне призначення пенсії або правомірності призначення пенсії, за загальним правилом, не може безпосередньо ставитися в залежність від строку, який минув з моменту відмови уповноваженого суб'єкта владних повноважень у реалізації особою конституційного права на соціальний захист у формі забезпечення у старості або з моменту допущеної помилки.

ВИСНОВКИ

10. У справах стосовно соціальних виплат (їх розміру, порядку нарахування тощо) період, за який може бути стягнута відповідна сума, залежить від вини суб'єкта, який допустив неправильне нарахування (нарахування означає первісне визначення суми, що підлягає щомісячній або іншій періодичній виплаті). Цей період є безстроковим якщо винною особою є суб'єкт владних повноважень, оскільки неправомірна поведінка, за загальним правилом, не створює жодних правових наслідків, у тому числі, не легалізує триваюче правопорушення з боку держави. У триваючих правовідносинах суб'єкт владних повноважень протягом певного проміжку часу ухиляється від виконання своїх зобов'язань (триваюча протиправна бездіяльність) або допускає протиправну поведінку (триваюча протиправна діяльність) стосовно суб'єкта приватного права.

11. Предметом позову в категорії справ стосовно соціального захисту є дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень, пов'язані з соціальними виплатами, які можуть бути регулярними, періодичними, одноразовими, обмеженими в часі платежами, а тому строк на соціальний захист та строки звернення до суду залежать також від виду відповідного платежу як форми соціального захисту з боку держави. При застосуванні строків звернення до адміністративного суду у вказаній категорії справ слід виходити з того, що встановлені процесуальним законом строки та повернення позовної заяви на підставі їх пропуску не можуть слугувати меті відмови у захисті порушеного права.

ВИСНОВКИ

12. Право особи як учасника правовідносин, що врегульовані законодавством у сфері соціального захисту, на звернення до адміністративного суду з метою встановлення статусу (визнання певного права) та, відповідно, отримання виплати певних сум, пов'язаних з цим статусом, як правило, не обмежено певним строком. Разом з тим, право на стягнення відповідних сум обмежено періодом звернення особи до суб'єкта владних повноважень, який уповноважений надавати такий статус та здійснювати відповідні виплати.

13. Застосовуючи строки у зазначеній сфері, потрібно розрізняти право особи на соціальний захист та право особи на судовий захист. Право на соціальний захист особи реалізується відповідним суб'єктом владних повноважень, як правило, органом пенсійного фонду, за зверненням такої особи з проханням надати певний статус та здійснити відповідні виплати. У випадку, якщо особа вважає, що існує спір у публічно-правовій сфері стосовно реалізації її права на соціальний захист, зумовлений протиправними рішеннями, діями або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, така особа може звернутися до адміністративного суду з позовом, що буде уже способом реалізації права на судовий захист. Згідно з Конституцією України право особи на соціальний захист гарантується, в першу чергу, ст. 46, а право на судовий захист, зокрема, ст. ст. 55 та 124.

ВИСНОВКИ

14. Строки у сфері соціального захисту застосовує відповідний суб`єкт владних повноважень або суд у випадку визнання рішення, дії чи бездіяльності відповідного суб`єкта протиправними та задоволення позову особи. У свою чергу, строк на звернення до суду застосовується виключно судом, як правило, на етапі прийняття рішення про відкриття провадження в адміністративній справі. Строк звернення до суду стосується виключно питання прийняття до розгляду або відмови у розгляді позовних вимог по суті, але не застосовується для прийняття рішення про задоволення чи незадоволення таких вимог, а також періоду, протягом якого такі вимоги підлягають задоволенню.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Берназюк Я.О. Особливості обчислення строків звернення до адміністративного суду для захисту соціальних прав // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Серія Право. – Випуск 50. – Т. 2. – С. 7-11 <http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/index.php/archiv?id=163>
2. Берназюк Я.О. Види строків в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики // Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». – 2018. – № 4. – С. 231-234. http://pap.in.ua/4_2018/66.pdf
3. Берназюк Я.О. Строки звернення до адміністративного суду: проблеми теорії та практики // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2018. – № 3 – С. 135-142. [http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3(povn_text).pdf)
4. Берназюк Я.О. Онтологічні питання строків в адміністративному судочинстві // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Серія Право. – Випуск 53. – Т. 2 – С. 11-14. http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.53/part_2/4.pdf
5. Берназюк Я.О. Поняття «розумні строки» в адміністративному судочинстві Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2018. – № 4 – С. 149-156. [lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3(povn_text).pdf)

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

6. Берназюк Я.О. Право на доступ до судового захисту в контексті дотримання строків звернення до суду: практика ЄСПЛ <https://sud.ua/ru/news/blog/123832-pravo-na-dostup-do-sudovogo-zakhistu-v-konteksti-dotrimannya-strokov-zvernennya-do-sudu-praktika-yespl>
7. Берназюк Я.О. Строк звернення до суду як елемент принципу правової визначеності: практика ЄСПЛ <https://sud.ua/ru/news/blog/124382-strok-zvernennya-do-sudu-yak-element-printsipu-pravovoyi-viznachenosti-praktika-yespl>
8. Берназюк Я.О. Пропуск процесуального строку не повинен слугувати засобом легалізації триваючого правопорушення <https://sud.ua/ru/news/blog/125633-propusk-protseusalnogo-stroku-ne-povinen-sluguvati-zasobom-legalizatsiyi-trivayuchogo-pravoporushennya>
9. Берназюк Я.О. Види процесуальних строків у адміністративному судочинстві <https://sud.ua/ru/news/blog/128894-vidi-protseusalnikh-strokov-u-administrativnomu-sudochinstvi>
10. Берназюк Я.О. Як зберегти баланс забезпечення справедливого публічного розгляду справи та дотримання розумного строку <https://sud.ua/ru/news/blog/129577-yak-zberegiti-balans-zabezpechennya-spravedlivogo-publichnogo-rozglyadu-spravi-ta-dotrimannya-rozumnogo-stroku>
11. Берназюк Я.О. Строки в адміністративному судочинстві як фундаментальна правова категорія <https://sud.ua/ru/news/blog/130166-stroki-v-administrativnomu-sudochinstvi-yak-fundamentalna-pravova-kategoriya>
12. Берназюк Я.О. Конституційні гарантії судового захисту соціальних прав та можливість їх обмеження процесуальним строком <https://sud.ua/ru/news/blog/173256-konstitutsiyini-garantiyi-sudovogo-zakhistu-sotsialnikh-prav-ta-mozhliet-yikh-obmezhennya-protseusalnim-strokom>

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

13. Берназюк Я.О. Презентація на тему «Аналіз судової практики розгляду пенсійних та інших соціальних спорів в аспекті застосування строків звернення до суду» (Загальноукраїнський семінар «Розгляд пенсійних та інших соціальних спорів» (м. Дніпро, 23 червня 2020 року); Національна школа суддів України, Дніпровське регіональне відділення, Програма періодичного навчання суддів апеляційних та окружних адміністративних судів з метою підвищення рівня їхньої кваліфікації) <http://www.nsj.gov.ua/ua/training/programi-dnipropetrovsk/23-cheravnja-2020-r-programa-zagalnoukrainskogo-seminaru-na-temu-rozglyad-pensiynih-ta-inshih-sotsialnih-sporiv/> <http://nsj.gov.ua/ua/news/osoblivosti-rozglyadu-sotsialnih-ta-pensiynih-sporiv/>
14. Берназюк Я.О. Презентація на тему «Спори у сфері захисту прав пенсіонерів, які проживають за кордоном» (Навчальний тренінг у продовження III Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні права та їх захист адміністративним судом» (м. Київ, 19 березня 2021 року) https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_Bernazjuk_pensia.pdf?fbclid=IwAR2gyHgylrQ9L2XhE83zyBlhM4RbEgDTjCno3_32Lgmi0WU9hsxb_pz0fg
15. Берназюк Я.О. Темпоральні межі судового захисту соціальних прав // Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції» (м. Київ, 4 вересня 2020 року). Київ: 2020. 424 с. – С. 150-157. <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8>
16. Берназюк Я.О. Темпоральний підхід до вирішення колізій у законодавстві // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2022. – Серія Право. – Випуск 72, С. 43-52. <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/267327>
17. Берназюк Я.О. Легітимні очікування (reasonable expectations) як складова принципу юридичної визначеності у вітчизняній та європейській судовій практиці // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2021, № 2 (94), С. 13-28 <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1359/1236>

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

18. Берназюк Я.О. Презентація на тему «Преюдиційність судового рішення в адміністративному судочинстві: між принципами правової визначеності та обов'язковості з'ясування всіх обставин справи» (Національна школа суддів України; Календарний план підготовки суддів для підтримання кваліфікації на 2022 рік (14-18 листопада 2022 року))

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/Prezent_Preudic_2022_11_24.pdf

19. Берназюк Я.О. Презентація на тему «Формалізм та надмірний формалізм: особливості адміністративного судочинства» (Національна школа суддів України Одеське регіональне відділення Дніпровське регіональне відділення Програма підготовки для підтримання кваліфікації суддів окружних адміністративних судів 24 лютого 2023 року <http://nsj.gov.ua/ua/news/obgovorennya-aktualnoi-sudovoi-praktiki/>)

20. Берназюк Я.О. Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права <https://sud.ua/ru/news/blog/133015-ponyattya-ta-kriteriyi-motivovanosti-sudovogo-rishennya-yak-odniyeyi-z-garantiy-dotrimannya-sudami-printsipu-verkhovenstva-prava>

21. Берназюк Я.О. Основні етапи підготовки мотивованого судового рішення: вимоги процесуального закону в світлі положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод <https://sud.ua/ru/news/blog/135240-osnovni-etapi-pidgotovki-motivovanogo-sudovogo-rishennya-vimogi-protsesualnogo-zakonu-v-svitli-polozhen-konventsiiyi-pro-zakhist-prav-lyudini-i-osnovopolozhnikh-svobod>

22. Берназюк Я.О. Мотивованість судового рішення як гарантія реалізації принципу верховенства права // Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». – 2018. – №5. – С. 18-22. http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/5_2018.pdf

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

23. Берназюк Я.О. Презентація на тему «Строки звернення до суду у справах про соціальний захист» (Донбаська регіональна рада з питань реформи правосуддя проєкту ЄС «ПРАВО-JUSTICE»; Круглий стіл на тему: «Строк звернення до суду як елемент принципу правової визначеності» (28 березня 2023 року) <https://prezi.com/p/5m9hofju2sv3/rjrc-donbass-2023/>
24. Берназюк Я.О. Презентація на тему «Принцип рівності та заборони дискримінації під час вирішення приватно-правових та публічно-правих спорів» (Національна школа суддів України; Підвищення рівня кваліфікації помічників суддів місцевих та апеляційних господарських судів; 07 квітня 2023 року) https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/bernaziuk_principle_of_equality_prohibition_of_discrimination.pdf
25. Берназюк Я.О. Презентація на тему «Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів» (Національна школа суддів України, Львівське регіональне відділення; Програма підготовки для підтримання кваліфікації суддів та помічників суддів окружних адміністративних судів; 18 травня 2023 року). <http://nsj.gov.ua/ua/training/programi-lviv/115-19-travnnya-2023-programa-pidgotovki-dlya-pidtrimannya-kvalifikatsii-suddiv-ta-pomichnikiv-suddiv-okrujnih-administrativnih-sudiv/>
26. Берназюк Я.О. Презентація на тему: Мотивованість (обґрунтованість) судового рішення як одна з основних вимог до якості судового рішення (правосуддя)» (Онлайн-семінар-практикум для помічників суддів місцевих загальних та апеляційних судів, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду “Стандарти написання судового рішення у кримінальній справі”; Національна школа суддів України, Відділ підготовки суддів; 6 червня 2023 року) <http://nsj.gov.ua/ua/about/announcement/6-cheravnnya-2023-roku-seminar-praktikum-standarti-napisannya-sudovogo-rishennya-u-kriminalniy-spravi-dlya-pomichnikiv-suddiv-mistsevih-zagalnih-ta-apelyatsiynih-sudiv-verhovnogo-sudu/>

Верховний
Суд

Дякую за увагу!